

L-Isla mhix nieqsa mil-legġendi. Minn tmiem it-Tieni Gwerra Dinjija (1939-1945) mghadekx tismagħhom, u daż-żmien il-ġenerazzjoni li tielgha hija mfassla xort'ohra, mitlufa wara affarijiet ohra. Din l-ahħar gwerra qatghet u qatlet hafna tradizzjonijiet folkloristiċi, l-aktar fejn resqet fil-bliet u rhula qodma. M'ghadhomx jinstemghu legġendi li għal sekli shaħ kienu jinghadu minn ġenerazzjoni għal-ohra. Xejn anqas fl-Isla, bħal bliet ohra ta' madwar il-Port, għaddiet minn din il-burraxka. L-aktar minhabba l-qerda fil-gwerra u t-tluq u l-evakwazzjoni ta' niesha li magħhom kienu magħġuna u msawwra dawn it-tradizzjonijiet, folklor, legġendi u hrejjeġ.

Il-legġenda li se nirrakkonta hija min jaf kemm sekli, ġejja minn żmien klassiku, minsuġa madwar hrejjeġ tal-mitoloġija klassika. Din hija l-legġenda tas-Sirena li mkien f'Malta m'hi qawwija daqs kemm hi fl-Isla, belt marittima bi tradizzjonijiet tal-baħħara bi snajja' u mestjeri mrawmin ma' l-ghajxien mill-baħar.

Qabel it-Tieni Gwerra Dinjija fis-sajf konna mmorru x-Xatt għall-arja friska tal-baħar. Darba fost l-ohrajn, konna ahna t-tfal fuq bank quddiem il-*Black Cat*, bar qrib il-palazz li fl-antik kien il-"Palazz tal-Kaptan tax-Xwieni" (hawn illum aktar magħruf bħala *Dockyard Terrace*). It-tahdita tagħna waqghet fuq l-Għar tas-Sirena, jew kif hu magħruf minn uhud, l-Għar tal-Mikelin, u min beda jħarref u jghid haġa, u min ohra. Wiehed fostna qalilna li kien għodos hemm u tella' ċ-ċagħaq. Imma l-kurzita dwar dak l-għar misterjuż baqghet. Dak iż-żmien l-għar kien ma' wiċċ il-baħar li kien jibqa' diehel fih sa ġewwa.

Mela wiehed barklor xih li kien qieghed fuq il-bank warajna u kien qed jisma' x'konna qegħdin nġhidu, dar lejna u qalilna: "Tfal, halli nġhidilkom din il-legġenda fuq dak l-għar". Kienet il-Legġenda tas-Sirena, li għalkemm f'dawk is-snin ta' tfuliti kont naf li kien hemm xi legġenda marbuta ma' dak il-post, kienet l-ewwel darba li smajtha.

Il-Legġenda tas-Sirena kienet hekk: "Mela darba, maltempata kbira tellghet sirena (li kif jghidu tkun nofs mara u nofs huta) mill-baħar fuq xtutna. Din sabet il-kenn fil-port tagħna u biex hadd ma jaraha dahlet tistahba ġo l-għar li hemm ma' wiċċ il-baħar qrib il-Ponta ta' L-Isla taht l-irdum fejn illum hemm dak il-bini għoli Tal-Mikelin. Is-sirena kienet toħroġ tghum u titla' fuq il-blat fejn kienet toqghod tkanta bi hlewwa li ma bħalha. Dak iż-żmien fid-dahla ta' Bormla kien hemm hafna għorof tas-sajjieda. Dawn is-sajjieda ma kinux jistghu jaqbd u mnejn kien ġej tak il-kant u għana hekk sabih. Kulhadd isaqsi bla ma hadd isib tarf għax, kull meta s-sirena kienet tilmaħ lil xi hadd riesaq qrib, kienet tintefa' l-baħar, tiżgiċċa u tinheba ġo l-għar li sar l-ghamara tagħha. Hafna drabi kienet tibqa' ġewwa, imdejqa, tkanta wahedha. Darba fost l-ohrajn sajjied żaġħuġh kien għaddej fil-qrib fuq il-kajjikk tiegħu u sema' kant hierēġ minn ġo

Dinjja, Malta

L-Ghar tas-Sirena, maghruf ukoll bhala l-Ghar tal-Mikelin,
L-Isla, kif kien jidher qabel it-Tieni Gwerra Dinjija.
Issa kollox inbidel madwaru.
(Minn kartolina, ritratt ta' Geo Furst)

Ritratt li juri figura ta' sirena imdawra b'
sengha folkloristika bil-bebbux u qroll.

l-ghar. Qadef lejħ bil-mod il-mod biex ma jagħmilx hoss u dahal siksniġiet u hemm ġew, f'nofs id-dalma lemah dik il-hliqa stramba sabiħa! Bilkemm ried jemmen 'l għajnejħ li kellu quddiemu sirena! Għall-ewwel indehex imma għamel il-kuraġġ u kellimha. Minn dakinhar, iż-żagħżuġħ beda ta' sikwit jidhol iżurħa meta jkun fil-qrib u sar ihobbħa. Għalxejn kienet tkeċċiħ 'il barra u tghidlu li ma tistax thobbu. Hi kellħa magħmul fuqħa li jekk bniedem ibuħħa hi ssir zoptu tal-ġebel. Lil dan is-sajjied, li issa kien mitluf u msahħar bil-hlewwa ta' lehenħa u sbuħitha, ma qaltlux b'dan il-magħmul. Lejħa waħda mar iżurħa, resaq fuqħa, haddanħa u biesħa u minnufiħ dik l-imsejġna saret tal-blat! Għalhekk ġewwa dak l-ghar hemm blata għamla ta' sirena u bqajna nsibuh bħala L-Għar tas-Sirena".

B'din il-legġenda ma tispicċax il-konnessjoni ta l-Isla mas-sirena. Fuq dak l-ghar hemm triq imsemmija għas-sirena. Fl-antik kien hemm villa famuża bi ġnien, imsemmijin "Villa Sirena" u "l-Ġnien tas-Sirena". Meta kienu jisimġħu xi waħda tghanni jew tkanta, il-ġirien, b'sarkażmu jew b'kumpliment kienu jtennu: "Tghanni daqs Sirena!"

Legġendi dwar sirena jinsabu f'ħafna pajjiżi fl-Ewropa. F'Copenhagen, il-belt kapitali tad-Danimarka, hemm ukoll legġenda tas-sirena u tellgħulħa statwa tal-bronż, fuq il-blat, thares lejn il-flieġu. Forsi għal hekk li r-Regina Daniża Alessandra, mart ir-Re Dwardu VII, kienet tant thobb l-Isla, minħabba x-xebħ li hemm bejn iż-żewġt ibliet dwar il-legġenda tas-sirena.

Fl-Isla kien hemm taqbila dwar is-sirena; kien qalħieli John Zammit f'Toronto fl-1965. Din kienet qalħieliu ommu li kienet mill-Isla toqġħod "in-naha tas-Sirena":

Is-Sirena telgħet tghanni / Ohħa telgħet tghanni magħħa,
 Isaw baħrin, isaw ohorġu / Ĥa tisimġħu l-vuċi tagħħa!
 X'għanġa tidwi kollħa hlewwa! / Lehenħa kemm hu sabiħ!
 U min jisma' l-għanġa tagħħa / Kif jintilef minn sensih!

Mikiel Agius, Bormliż emigrant xih ġo Detroit, kien qalli b'għanġa li kienet tghanni ommu. Kien qalħieli fl-1970:

Is-Sirena toħroġ tghanni, / X'lehen għandħa tant sabiħ!
 Fiħ il-ghaxqa w kollħa hlewwa Tghanni biex tferrahna biħ.
 Is-Sirena tmur tinheba / Mill-barklori w mill-baħrin,
 U waħedħa toqġħod tghanni / Ġewwa l-Għar tal-Mikielin.

----- oOo -----